

Vítězství s příchutí hořkosti – parlamentní volby ve Švédsku v roce 2010

Vlastimil Havlík* (havlik@fss.muni.cz)

Abstract

The Bitter Taste of a Victory. The 2010 Parliamentary Election in Sweden. The parliamentary elections which were held in Sweden in September 2010 can be characterid by several never-before-seen moments. The electoral support of the Social democratic party dropped to the lowest level since the 1911 elections despite the fact that a new leftist pre-electoral alliance including the social democrats, the leftist socialists and the greens was formed. At the same time, the Moderates reached the best electoral result in the last one hundred years. On the other hand, the electoral support of other right-wing parties dropped. For the first time in history, the Sweden Democrats, an anti-immigration and right-wing populist party secured enough votes to get over the electoral support. After the elections, no one of the two blocs gained majority in the parliament which led to the continuation of the right-centre government, this time in the minority position.

Keywords

Sweden, elections, electoral system, Riksdag, electoral geography, Social Democratic Party, Moderates, Frederik Reinfeldt, Alliance for Sweden, Sweden Democrats, party system

Note

Tento text byl zpracován v rámci projektu specifického výzkumu „Proměny politického a společenského pluralismu v moderní Evropě“.

*Autor působí jako odborný asistent na Katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity.

Úvod

Volby do švédského jednokomorového parlamentu (*Riksdag*), které se konaly 19. září 2010, vstoupily do historie poválečné politiky největšího severského státu několika rekordy. Výsledek voleb poprvé umožnil pokračovat ve vládě pravostředové¹ koalici stejného stranického složení, byť tentokrát v pozici menšinového kabinetu. Navíc Fredrik Reinfeldt se stal prvním představitelem pravostředových stran, který obhájil post předsedy vlády. Sociální demokracie (*Socialdemokratiska arbetarparti*, SAP) dosáhla svého nejhoršího volebního výsledku od roku 1914, zatímco Environmentální strana – Zelení (*Miljöpartiet de gröna*, Mp) slavila historicky nejlepší volební výsledek od svého vzniku na konci 70. let. Poprvé od roku 1991 pronikla do švédského parlamentu nová strana – Švédští demokraté. Cílem následujícího textu bude po krátkém shrnutí výsledku voleb v roce 2006 a vývoje stranického systému před volbami přinést přehled volebních výsledků včetně základních rysů územního rozložení volební podpory politických stran, které získaly zastoupení v Riksdagu. Ještě předtím popíšeme základní rysy volebního systému používaného pro volby do švédského parlamentu.

Volební systém

Švédsko je příkladem země s poměrným listinným volebním systémem. Dokonce se jedná o jeden z nejvíce proporčních volebních systémů vůbec, což je dáno především relativně nízkou volební klauzulí a především existencí kompenzačních mandátů. Z 349 poslanců švédského parlamentu je 310 voleno v rámci 29 volebních obvodů. Zbýlých 39 mandátů je vyhrazeno jako kompenzační. Pro přepočítání hlasů na mandáty se používá modifikovaného dělitele Sainte-Laguë (dělí se čísly 1,4; 3; 5; 7; ...), přičemž aby se mohla politická strana účastnit rozdělování mandátů, musí získat nejméně čtyři procenta hlasů celostátně. Mimo to je stanovena 12% volební klauzule na úrovni volebních obvodů. Pokud se podaří některé z politických stran získat alespoň 12 % hlasů v rámci volebního obvodu, ale nedosáhla celostátně na 4% volební klauzuli, účastní se rozdělování mandátů v daném volebním obvodu, resp. obvodech. Po přidělení mandátů v rámci volebních obvodů přichází na řadu z hlediska celkových výsledků voleb rozhodující krok. Politické strany, které překročily celostátní klauzuli, se účastní přidělování kompenzačních mandátů. Tentokrát je území Švédska pojímáno jako jeden volební obvod, přičemž je rozdělováno všech 349 mandátů na základě modifikovaného dělitele Sainte-Laguë a zisky politických stran z výpočtu na úrovni volebních obvodů jsou dorovnány do stavu ideální proporce. Právě tento poslední krok v praxi znamená velmi proporční rozdělení mandátů mezi politické strany. V situaci, kdy politická strana získala v rámci volebních obvodů více mandátů, než by jí mělo náležet po výpočtu rozdělení kompenzačních mandátů, nedochází k odpočtu křesel – kompenzace tedy probíhá výhradně „směrem nahoru“. Voliči mají možnost udělit jeden preferenční hlas, pro posun v pořadí na kandidátní listině je třeba získat alespoň 8 % preferenčních hlasů vzhledem k celkovému počtu hlasů, které daná politická strana obdržela (*The Elections Act*, srov. Särilvik, 2002).

Vývoj po volbách v roce 2006 a podoba volební kampaně

Jen těžko by bylo možno nalézt politickou stranu, která by měla dlouhodobě tak silné postavení v systému politických stran – ba co více – stala se tvůrcem socioekonomického modelu státu, jako švédská sociální demokracie. V tomto ohledu nelze než označit výsledky parlamentních voleb v roce 2006 jako historické. SAP zaznamenala svůj vůbec nejhorší volební výsledek za posledních 70 let, ba co více ztratila pozici vládní strany, nepřetržitě držící od roku 1994. Naopak velký úspěch zaznamenala Aliance pro Švédsko, seskupení (nikoli volební koalice) čtyř pravostředových stran – Umírněné koaliční strany (*Moderata Samlingspartiet*, M), Liberální lidové strany (*Folkpartiet Liberalerna*, Fp), Strany středu (*Centerpartiet*, Cp) a Křesťanské demokracie (*Kristdemokraterna*, KD) – překonavší dlouhodobé rozpory švédské

¹Je třeba mít neustále na paměti, že se nacházíme v prostředí skandinávských stranických systémů. Jinými slovy řečeno, programatika švédských pravostředových stran v socioekonomické si v ničem nezadá s programy sociálně demokratických stran jinde v Evropě.

pravice, jež díky absenci zřetelné vládní alternativy usnadňovaly pozici sociální demokracie. Aliančním stranám se podařilo získat nadpoloviční většinu mandátů v Riksdagu a pod vedením předsedy M Fredrika Reinfeldta utvořit první většinovou vládu od roku 1981 (k podobě vládnutí ve Švédsku viz blíže Braun, 2006; Bergman, 2000). Přes nepříliš dobrý start vlády spojený se skandály a odstoupením dvou ministrů a veřejností (a hlavně odbory) nedobře vnímanou daňovou reformou začala popularita vlády stoupat. Po dlouhé době pravostředová vláda navíc musela čelit důsledkům světové ekonomické krize, mimo jiné i poklesu HDP Švédska v roce 2009 o pět procent (největšímu od 30. let). Přesto právě zvládnutí ekonomické krize veřejnost na činnosti vlády nejvíce oceňovala. Zatím co vláda si v průzkumech veřejného mínění vedla více než dobře, to samé nebylo možno říci o nejsilnější opoziční politické straně – sociální demokracii (Aylott 2010).

Příčin pro oslabenou pozici SAP lze nalézt několik. Jako první nelze nezmínit zásadní proměnu ideového profilu M, ke které došlo již před volbami v roce 2006. Reinfeldtova strana nastoupila kurz doleva a dokonce se během volební kampaně prezentovala jako „jediná strana práce“ (uvedená proklamace se stala pevnou součástí politiky nové, pravostředové vlády). Převzetí části tradiční agendy sociální demokracie znamenalo rovněž přesun části voličů, na který SAP nedokázala reagovat. Neúspěšná snaha o ideologické oživení strany navíc provázela sociální demokracii po celé volební období. Příznačnou se stala akceptace prakticky všech kroků, které vláda učinila na poli socioekonomické politiky. Kromě proměny ideového profilu svého největšího konkurenta musela SAP řešit otázku nového vedení, neboť po neúspěšných parlamentních volbách v roce 2006 rezignoval na post předsedy strany někdejší – v době konání voleb ovšem již nepopulární (Widtfeldt, 2007, s. 1122) premiér Göran Persson. Na mimořádném kongresu strany, který se konal v březnu 2007, byla zvolena lídrem strany – teprve osmým v historii strany (!) a první ženou – Mona Sahlinová, někdejší ministryně pro zaměstnanost, na začátku 90. let nucená na čas odejít z politiky po skandálu se zneužíváním vládní kreditní karty pro soukromé účely. Sahlinová je považována za reprezentantku centristického křídla ve straně, i proto se její volba setkala s částečným nesouhlasem odborové centrály (Widtfeldt, 2008, s. 1146). Sociální demokracie nebyla jedinou stranou, která prošla obměnou stranického vedení. V průběhu roku 2007 nahradil Jan Björklund na postu předsedy Fp Larse Leijonborga, částí strany vnímaného jako jednu z příčin nepříliš dobrého volebního výsledku liberálů v roce 2006.

Prakticky současně s oznámením výsledků voleb do Riksdagu v roce 2006 se objevily snahy o zintenzivnění spolupráce mezi stranami v levé části spektra² (primárně sociální demokracie), nikoli nepodobné procesu vzniku Aliance pro Švédsko. Důvod byl zřejmý – na rozdíl od pravostředových stran nenabídla levice jasnou vizi vládní alternativy. Situace byla tehdy komplikována zejména postojem zelených, v průběhu předcházejícího volebního období (spolu se socialisty) podporující menšinovou sociálnědemokratickou vládu, ovšem stojící formálně mimo kabinet a před volbami deklarující přímou účast ve vládě jakožto jedinou myslitelnou formu spolupráce s SAP, s čímž sociální demokracie nebyla (tehdy) ochotna otevřeně souhlasit. K dohodě o kooperaci mezi SAP a Mp došlo tentokrát poměrně brzy, když prvotní plán dlouhodobé spolupráce byl zveřejněn již v říjnu 2008. Jako problematický se ukázal postoj Levicové strany (*Vänsterpartiet*, V), mimo jiné díky nepříliš dobrým vztahům se zelenými dříve – podobně jako Vp – podporující vystoupení Švédska z Evropské unie, nicméně po stranickém referendu k evropské integraci méně kritickými (dalším momentem, který rozdělil levice, byla problematika fiskální politiky). Rozhovory mezi třemi stranami však pokračovaly a nakonec vedly v prosinci 2008 k dohodě deklarující cíl v podobě vytvoření společné vlády po volbách v roce 2010 (Widtfeldt, 2009). Tento z hlediska dlouhodobého vývoje levé části stranického spektra bezprecedentní krok kontrastoval s poměrně poklidným vývojem na pravici. Reinfeldtova vláda (a vzájemné vztahy pravostředových stran) nezaznamenaly během celého volebního období vážnější problémy. Kabinet sice prošel několika dílčími změnami, stejně tak se na pořadu vládního jednání objevila témata do jisté míry rozdělující vládní partnery (např. problematika spojená s právy osob stejného pohlaví), nicméně hrozba předčasného konce vlády nikdy nenabyla reálných rozměrů. Stejně tak si vláda – jak bylo uvedeno výše – získala reputaci kabinetu úspěšně čelícímu hospodářské krizi, která dopadla i na švédskou ekonomiku a projevila se mimo jiné poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti.

²Mezi levicové strany počítám i zelené, byť sami se vymezují – ostatně podobně jako environmentální strany jinde v Evropě – jakožto subjekt překonávající tradiční dělení mezi pravíci a levíci.

Do voleb tak vstupovala (stále) sjednocená pravice a nově kooperující levice. Zdálo se, že bipolární charakter stranické soutěže (v podobě souboje dvou víceméně koherentních bloků a především zřetelných vládních alternativ) nenabyl ve Švédsku nikdy tak jasných kontur jako před volbami v roce 2010. Do „hry“ však vstoupil další, nový a do jisté míry překvapující element v podobě Švédských demokratů (*Sverigedemokraterna*, SD).

SD vznikli již v roce 1988, nicméně volební výsledky dlouho odsuzovaly stranu k marginální roli. Od roku 2002 ovšem dochází k patrnému posilování volební podpory (z 0,4 % hlasů v roce 1998 „poskočila“ na 1,4 % a v roce 2006 dokonce na 2,9 % hlasů). Ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 získali SD 3,3 % hlasů. Byť ani jeden z výsledků neznamenal zisk poslaneckého mandátu, nárůst volební podpory strany byl patrný. Jedním z klíčových momentů, který umožnil historický úspěch strany Jimmieho Åkessona, byl důraz kladený na problematiku imigrace, resp. potenciální i reálně existující problémy spojené s integrací imigrantů do většinové společnosti, patrně zejména ve větších městech. Tedy profilování se na tématu, kterému se švédská média i etablované strany nevěnují nebo lépe řečeno, kterému se vyhýbají (Aylott, 2010, s. 7). Švédské demokraty je možné označit – v intencích Muddeho (2000) pojetí – jako krajně pravicovou stranu, ve svém programu zdůrazňující nacionalismus a pořádek a bezpečnost (mimo jiné požadující snížení hranice trestní odpovědnosti na 12 let a zpřísnění trestů za některé trestné činy). Zcela typickým se stal apel směřující k výraznému omezení relativně štědrého sociálního systému (šovinistické pojetí sociálního státu). Řada programových bodů se zřetelným nádechem xenofobie byla spojena právě s problematikou imigrace a imigrantů. Jako příklad lze uvést požadavek povinnosti vyhoštění cizinců spáchajících trestný čin, obecné zpřísnění azylové a imigrační politiky, zákazu nošení šátku na veřejnosti, zavedení hygienických prohlídek pro nové přistěhovalce nebo ukončení islamizace švédské společnosti (sic!). V minulosti se stal pro stranu typickým slogan „Zachovejme Švédsko švédským“. Jinak program přinášel poměrně pestrou směs prvků přes požadavek rozšíření některých prvků sociálního státu (např. navýšení rodičovské dovolené) až po environmentálně laděné momenty (Sverigedemokraterna 2010). Voliči nakonec poprvé v historii zajistili SD parlamentní zastoupení, z povolebních šetření vyplývá, že Åkessonu stranu podpořili zejména bývalí voliči SAP a M (Aylott, 2010, s. 7).

Výsledky voleb a vznik nové vlády

Jako první se ve volbách umístila SAP, nicméně jednalo se o nejhorší výsledek strany za posledních sto let. Levicovým stranám nepomohl k zisku parlamentních většiny ani historicky nejlepší výsledek Mp, navíc socialisté ve srovnání s rokem 2006 ztratili. Levice tak po volbách disponovala 156 mandáty. Faktickým vítězem voleb se stala Aliance, resp. zejména M, která poprvé od 10. let 20. století získala více než 30 procent hlasů a oproti roku 2006 posílila o deset mandátů. Pokračování většinové pravostředové vlády zhatil volební zisk ostatních stran Aliance: všechny tři si pohoršily a celkově přišly o 15 mandátů. Pozice potenciální pivotální či pantové strany připadla SD, kteří obsadili 20 mandátů. Prakticky nulový koaliční potenciál strany ale zabránil její reálné účasti o povolebních jednáních o vládě (více viz níže). Volební výsledek přinesl zklamání Pirátské straně, tolik úspěšně ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 (Aylott, 2009), a rovněž Feministické iniciativě vedené bývalou předsedkyní V Gudrun Schyman. Volební účast se oproti roku 2006 mírně zvýšila na 84,6 %.

Dlouhodobé výzkumy regionálního rozložení volební podpory jednotlivých politických stran ukazují poměrně zřetelnou dělicí linii mezi severem a jihem Švédska (Berglund, Linström, 1978, s. 114 až 138). Pravostředové strany (zejména M a Fp) jsou silnější v jižní části země s výrazně vyšším podílem terciárního sektoru, naproti tomu nejsilnější regiony z hlediska volební podpory levice (SAP a V) se nacházejí v severní části Švédska, což souvisí jednak se specifickým průběhem industrializace, ale také schopností stran oslovit voliče z primárního sektoru ekonomiky. Cp (bývalá Agrární strana) se opírá zejména o venkovské části středního a jižního Švédska s relativně vyšším podílem agrárního voličstva. Specifickou povahu – navázanou do velké míry na úroveň religiozity – má volební podpora křesťanské demokracie (*Kristdemokraterna*, KD). Naproti tomu zeleným se tradičně daří spíše ve velkých městech.

Tabuľka 1: Srovnání výsledku voleb do Riksdagu v letech 2006 a 2010 (pouze politické strany, které překročily volební klauzuli)

Politická strana	2010		2006	
	Hlasy (%)	Mandáty	Hlasy (%)	Mandáty
SAP	30,7	112	35,0	130
M	30,1	107	26,2	97
Mp	7,3	25	5,2	19
Fp	7,1	24	7,5	28
C	6,6	23	7,9	29
SD	5,7	20	2,9	–
V	5,6	19	5,9	22
KD	5,6	19	6,6	24
Účast	84,60 %		82 %	

Zdroj: <http://www.val.se>

Tabuľka 2: Výsledky politických stran v rámci volebních obvodů (podíly hlasů v %)

Volební obvod	M	C	Fp	KD	SAP	V	Mp	SD
Blekinge	27,3	5,8	5,4	4,0	36,5	5,1	5,3	9,8
Dalarnas	25,1	7,9	4,9	4,4	37,5	5,9	6,0	7,0
Gotland	25,2	14,6	4,6	2,9	33,3	6,1	8,4	3,2
Gävleborg	23,1	7,3	5,3	4,1	38,3	7,2	6,2	7,1
Göteborg	30,4	3,8	8,4	6,1	25,2	8,5	10,7	4,9
Halland	34,7	8,8	7,8	5,6	26,8	3,5	5,9	5,4
Jämtland	22,2	12,8	3,9	2,9	40,3	6,5	6,5	3,8
Jönköping	26,7	7,8	5,6	12,9	30,6	4,1	5,3	6,4
Kalmar	26,9	8,9	5,1	6,0	35,6	5,0	5,6	5,8
Kronoberg	29,8	9,9	5,7	6,1	30,5	4,6	6,1	6,4
Malmö	32,6	2,8	7,0	3,1	28,7	6,0	8,8	7,8
Norrbotnen	16,4	4,7	4,3	3,3	51,9	9,3	5,3	3,9
Skane – sever a východ	32,0	6,8	6,7	5,0	28,7	3,2	5,4	11,2
Skane – jih	38,5	5,6	8,6	4,3	22,1	3,3	7,1	8,7
Skane – západ	33,8	4,7	8,1	4,0	28,8	3,4	5,7	10,1
Stockholm – město	34,3	6,3	8,6	5,3	20,9	7,4	12,2	3,2
Stockholm – venkov	40,0	5,8	8,3	6,3	22,2	4,4	7,5	4,2
Södermanland	27,9	5,8	6,6	4,7	34,7	5,0	7,6	6,6
Uppsala	30,1	8,3	7,9	5,7	27,4	5,5	8,8	4,7
Värmland	25,7	7,6	6,0	4,7	38,7	5,8	5,6	4,8
Västerbotten	17,7	7,4	6,0	5,4	42,2	10,0	7,2	2,7
Västernorrland	21,6	7,0	5,2	4,4	44,0	6,0	5,5	4,5
Västmanland	27,1	5,2	7,5	4,6	36,4	5,7	5,9	6,2
Västra Götaland – sever	27,0	6,6	7,8	6,4	32,4	5,7	6,9	6,1
Västra Götaland – jih	28,3	7,7	7,3	6,4	31,2	5,1	6,0	6,9
Västra Götaland – západ	32,8	6,0	9,0	7,3	26,4	4,7	7,0	5,6
Västra Götaland – východ	27,9	8,3	6,2	6,6	33,9	4,9	5,6	5,8
Örebro	24,0	5,4	6,3	6,2	38,8	5,7	6,5	6,1
Östergötland	28,7	6,3	6,8	5,9	33,0	5,1	7,6	5,3
Švédsko	30,1	6,6	7,1	5,6	30,7	5,6	7,3	5,7

Zdroj: <http://www.val.se>

Výsledky voleb v roce 2010 potvrdily tyto dlouhodobé trendy (viz tabulka 2). Volební bašty sociální demokracie zůstaly na severu země (volební obvody Norrbotten, Västerbotten a Västernorrland), naopak nejslabších výsledků dosáhla SAP v hlavním městě a jeho okolí, ve Skåne, Hallandu a ve větších městech (Göteborg, Uppsala). Podobně jako sociální demokraté i V zaznamenala nadprůměrné výsledky na severu země, oproti SAP však dokázala uspět ve velkých městech včetně Stockholmu. Na jihu země a ve velkých městech se ukázala být velmi úspěšnou M, podobně jako Fp. Obě strany naopak trpěly v severní části Švédska. Centristé získali (tradičně) nejvíce hlasů na ostrově Gotlandu a Jämtlandu, oblastech s největším podílem zaměstnanců v agrárním sektoru a také nejvyšším podílem venkovského obyvatelstva. Slabého výsledku naopak dosáhli v Malmö a Göteborgu. KD uspěla nejvíce ve volebním obvodu Jönköping typickým vyšší mírou religiozity ve srovnání se zbytkem Švédska. Volební úspěch SD byl nejvýraznější v nejnižší části Švédska (region Skåne, včetně Malmö, a Blekinge).

Přes zvýraznění dvoublokové povahy stranické soutěže v podobě předvolebních aliancí, ani jeden z bloků nezískal většinu v parlamentu, byť Alianci pro Švédsko chyběly k vytožené majoritě dva poslanecké mandáty. Na první pohled by se zdálo, že veškeré trumfy drželi v ruce SD. Nicméně všechny politické strany zcela jednoznačně odmítly jakoukoli formu spolupráce s antiimigračně laděnou Åkessonovou stranou (Švédsko tak nenásledovalo dánský příklad, kde již od roku 2001 vládne pravostředová koalice s tichou podporou Dánské lidové strany). Významnou roli tak sehrála podoba ústavně-politického systému, kdy po sestavení nové vlády je důležité, že se proti ní nepostaví většina v parlamentu. Kombinace negativního parlamentarismu a toho, že levice po volbách uznala nárok pravostředové koalice na pokračování ve vládě znamenalo, že se Reinfeldtova vláda stala prvním poválečným pravostředovým kabinetem pokračujícím po volbách ve stejném stranickém složení. Menšinová pozice však znamená, že vláda bude muset hledat kompromis nejen v rámci čtyřkoalice, ale rovněž s opozicí, což se může projevit i na stabilitě kabinetu.

Tabulka 3: Přehled výsledků voleb (politické strany, které získaly alespoň 0,1 % hlasů)

Zkratka	Počet hlasů	Podíl hlasů (%)
SAP	1 827 497	30,7
M	1 791 766	30,1
Mp	437 435	7,3
Fp	420 524	7,1
Cp	390 804	6,6
SD	339 610	5,7
V	334 053	5,6
KD	333 696	5,6
PP	38 491	0,7
FI	24 139	0,4
SPI	11 078	0,2

Zdroj: <http://www.val.se>

Závěr

Švédské parlamentní volby v roce 2010 je možno označit jako historické, a to v mnoha ohledech. Sociální demokracie zaznamenala nejhorší výsledek v posledních sto letech a zdá se, že dominantní pozice strany je minulostí. Naopak M dosáhla svého nejlepšího výsledku od roku 1914 (zároveň poprvé od té doby překročila 30% hranici hlasů). Poprvé v poválečné historii vznikl pravostředový kabinet ve stejném stranickém složení. Rovněž poprvé se levicové strany domluvily na předvolební spolupráci. Své první parlamentní zastoupení mohli slavit SD, nicméně nulový koaliční potenciál odsoudil stranu do opoziční pozice. Rekordního výsledku dosáhli rovněž zelení. Kvůli poklesu volební podpory Fp, KD a Cp neobhájila Aliance pro Švédsko většinu v parlamentu a po volbách tak pokračoval Reinfeldtův kabinet v menšinovém postavení. Pozice pravostředového kabinetu tak oslabil a během volebního období bude nucen usilovat o podporu opozičních stran mnohem více než v minulosti, což Reinfeldt naznačil již v jednom ze svých prvních povolebních projevů.

Použité zkratky

Cp	Strana středu
FI	Feministická iniciativa
Fp	Liberální lidová strana
KD	Křesťanská demokracie
M	Umírnění koaliční strana
Mp	Strana ochránců životního prostředí – Zelení
PP	Pirátská strana
SAP	Švédská strana práce
SD	Švédští demokraté
SPI	Strana důchodců

Seznam použité literatury

- AYLOTT, N. European Parliament Election Briefing No. 37. *The European Parliament Election in Sweden*. June 2009. Dostupné na http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/no_37_epern-ep09-sweden.pdf.
- AYLOTT, N. Election Briefing No. 59. *Europe and the Swedish Election of September 19th 2010*. Dostupné na http://www.sussex.ac.uk/sei/documents/epernsweden2010_no59.pdf.
- BERGLUND, S., LINDSTRÖM, U. *The Scandinavian Party System(s)*. Lund, 1978.
- BERGMAN, T. When Minority Cabinets Are the Rule and Majority Coalitions the Exceptions. In MÜLLER, W., STRØM, K. (eds.). *Coalitions Governments in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2000, s. 192–230.
- BRAUN, M. Sweden: Stable Minority Governments. In ŘÍCHOVÁ, B. a kol. *Vládní modely v parlamentních systémech*. Praha: FSV UK, 2006.
- MUDEDE, C. *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester – New York: Manchester University Press, 2000.
- SÄRLVIK, B. Party and Electoral System in Sweden. In GROFMAN, B., LIJPHART, A. (eds.). *The Evolution of Electoral and Party Systems in the Nordic Countries*. New York: Agathon Press, 2002, s. 225–269.
- Sverigedemokraterna 99 förslag för ett bättre Sverige. Sverigedemokraternas kontrakt med väljarna 2010–2014*. [on-line]. 2010. [cit. 2010-12-15]. Dostupné na http://sverigedemokraterna.se/files/2010/09/Valmanifest_2010.pdf.
- The Elections Act*. [on-line]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné na <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/06/44/45/722c9ee2.pdf>.
- Valmyndigheten*. [on-line]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné na <http://www.val.se>.
- WIDFELDT, A. Sweden. *European Journal of Political Research*. 2007. 46 (7–8), pp. 1118–1126.
- WIDFELDT, A. Sweden. *European Journal of Political Research*. 2008. 47 (7–8), pp. 1143–1147.
- WIDFELDT, A. Sweden. *European Journal of Political Research*. 2009. 48 (7–8), pp. 1120–1123.